

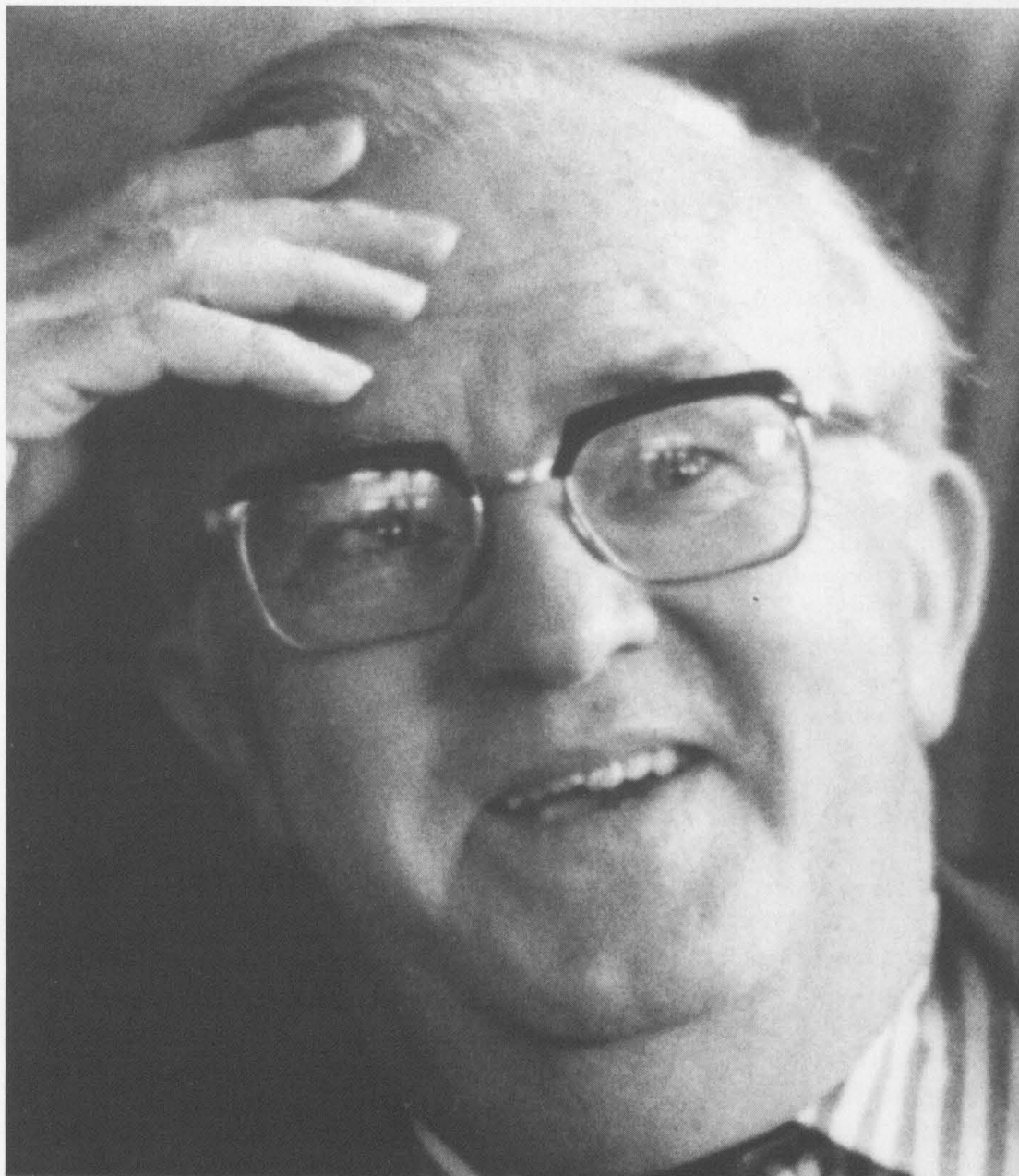
Citation:

J. Bruyn, Levensbericht R.A. d' Hulst, in:
Levensberichten en herdenkingen, 1997, Amsterdam, pp. 15-18

Herdenking door J. Bruyn

Roger-Adolf d'Hulst

20 december 1917 – 15 februari 1996

Roger-Adolf d'Hulst

Met het overlijden van prof. dr. ir. Roger-A. d'Hulst heeft de oude garde van de Belgische kunsthistorici een gevoelig verlies geleden en hebben tientallen jongere kunsthistorici een hooggewaardeerde leermeester verloren. En niet alleen in België is zijn dood betreurd, ook buiten de landsgrenzen was hij wegens zijn brede oriëntatie en zijn talrijke internationale contacten een geziene figuur.

Roger d'Hulst werd in 1917 te Gent geboren en niets wees er aanvankelijk op, dat hij zijn leven zou wijden aan de kunstgeschiedenis. In het voetspoor van zijn vader, die ingenieur was, behaalde hij in 1941 aan de Rijksuniversiteit Gent het diploma burgerlijk ingenieur-architect, en een jaar later het licentiaat in de economische en sociale wetenschappen. Van 1941 tot 1948 was hij werkzaam als ingenieur-architect bij het Ministerie van Openbare Werken maar nog gedurende deze jaren studeerde hij kunstgeschiedenis en oudheidkunde aan de Gentse universiteit, waar hij in 1946 het licentiaat behaalde. Deze studie leidde in 1955 tot het doctoraat op een dissertatie over de nog weinig bestudeerde tekeningen van Jacob Jordaens, de Vlaamse kunstenaar die hem ook in latere jaren nog meermalen zou bezighouden.

Sinds januari 1949 was d'Hulst intussen werkzaam als adjunct-conservator bij de Koninklijke Musea voor Schone Kunsten te Brussel. In deze functie kon hij zijn gaven ontplooiën als kunstkenner met een scherp oog voor de technische aspecten van het kunstwerk maar ook als organisator en geleerde. De Vlaamse schilder- en tekenkunst van de zeventiende eeuw werd zijn werkterrein bij uitstek, al overwogen in de eerste productieve jaren artikelen over zestiende-eeuwse kunstenaars: Pieter Pourbus de Oude, de portrettist die toen nog als 'Meester B' werd aangeduid, Nicolas de Neufchatel, de Meester van het gezicht op Sint-Goedele en Joos van Winghe. Van 1952 af werden de meeste van deze artikelen gepubliceerd in het door d'Hulst in dat jaar opgerichte (en tot 1963 door hem geredigeerde) *Bulletin Koninklijke Musea voor Schone Kunsten*, waarin in de loop der jaren ook bijdragen van zijn hand over de drie grote zeventiende-eeuwse Vlaamse schilders Rubens, Van Dyck en Jordaens, het licht zagen. De meest spectaculaire aflevering van dit tijdschrift bestond uit de *Micellanea Erwin Panofsky*, verschenen naar aanleiding van het in 1954 door Panofsky geleide Brussels Art Seminar: één van een reeks zomercursussen die van 1951 tot 1956 trefpunten vormden voor meest jonge Europese en Amerikaanse kunsthistorici en waarbij d'Hulst als docent en adviseur fungeerde. In die jaren, waarin aan internationale contacten grote behoefte bestond, vormden deze cursussen belangrijke evenementen, temeer omdat daarbij prominente geleerden uit het buitenland werden betrokken. Na Panofsky gold dit in het volgende jaar, 1955, de in Londen gevestigde Ludwig Burchard, de grote Rubens-kenner, wiens omvangrijke materiaalverzameling later aan de stad Antwerpen ten goede zou komen.

Zo verplaatsen d'Hulsts werkzaamheden zich geleidelijk van het museum naar een meer academische beoefening van de kunstgeschiedenis. Deze beide aspecten kwamen tot hun recht in de organisatie en catalogisering van een aantal belang-

rijke tentoonstellingen. De eerste betrof een keuze uit de door hemzelf beheerde tekeningenverzameling De Grez in het Brusselse museum, die in 1954/1955 in verschillende musea in de Verenigde Staten en Europa (waaronder het Museum Boymans te Rotterdam) te zien was. In 1955 volgde een tentoonstelling van werken van Van Dyck in Genua, in 1956 (in samenwerking met Ludwig Burchard) een van de tekeningen van Rubens in het Rubenshuis te Antwerpen, in 1960 (in samenwerking met Horst Vey) een van de tekeningen en olieverfschetsen van Van Dyck in het Rubenshuis en het Museum Boymans-Van Beuningen, in 1966/1967 een van tekeningen van Jordaens eveneens in het Rubenshuis en het Rotterdamse museum, en in 1971 (in samenwerking met Frans Baudouin) een van tekeningen van Rubens en tijdgenoten, wederom in het Rubenshuis.

Intussen had d'Hulst zijn museale werkkring verlaten. Nog voordat hij in 1958 werd benoemd tot conservator van de Koninklijke Musea voor Schone Kunsten te Brussel, werd hij in 1957 belast met onderwijs aan het Hoger Instituut voor Kunstgeschiedenis en Oudheidkunde van de Rijksuniversiteit te Gent, waar hij in 1961 hoogleraar werd. In 1960/1961 nam hij nog als gedelegeerd conservator de leiding van het Brusselse museum waar, maar daarna kon hij zich geheel wijden aan zijn Gentse leerstoel en aan het in 1959 door hem opgerichte Nationaal Centrum voor de Plastische Kunsten van de 16de en de 17de eeuw, hoofdzakelijk te Antwerpen. In september 1960 overleed te Londen Ludwig Burchard; de onderhandelingen die de stad Antwerpen bij monde van Frans Baudouin, weldra gesecondeerd door Roger d'Hulst met de erfgenamen voerde, leidden ertoe, dat de unieke Rubensdocumentatie naar Antwerpen kwam, op voorwaarde dat op basis hiervan een kritische catalogus van Rubens' gehele werk zou worden geschreven en gepubliceerd. Wie enig idee heeft van de omvang van dat werk en van de problemen die de behandeling daarvan oproept, beseft hoeveel moed en zelfvertrouwen nodig waren voor het aangaan van een dergelijke verplichting. Met deze taak belastte zich het Nationaal Centrum. Als zijn voorzitter, als redacteur van zowel het *Corpus Rubenianum Ludwig Burchard* als van een reeks monografieën die het Centrum uitgaf, en als auteur van verschillende van deze publicaties heeft d'Hulst een uiterst belangrijke bijdrage aan de internationale Rubensstudiën geleverd. Zelf schreef hij op basis van zijn eerdere samenwerking met Burchard de tweedelige publicatie *Rubens drawings* (1963). Maar vooral kon hij dankzij zijn talrijke contacten in Europa en Amerika auteurs vinden die een groot deel van de 26 geplande delen van het *Corpus Rubenianum* voor hun rekening namen. Daarbij trad hij meestal als redacteur op, wat bij een zo veelkoppige schare van auteurs een verre van lichte taak moet zijn geweest. Van zijn eigen hand verscheen in 1989 een aan oud-testamentische onderwerpen gewijd deel (in samenwerking met M. Vandenven). Zonder de leiding van de solide wetenschapsman en de inspirerende organisator die d'Hulst was, zou de publicatie van het grootste deel van het *Corpus Rubenianum* binnen dertig jaar niet mogelijk zijn geweest.

Al is het waar, dat het drietal grote Vlaamse schilders van de zeventiende eeuw – Rubens, Van Dyck, Jordaens – in het middelpunt van d’Hulsts belangstelling stond, zijn werkzaamheid en voorkeur beperkten zich niet daartoe. Enkele van zijn vroege geschriften kwamen reeds ter sprake en in zijn latere jaren ging hij zich ook voor exotische kunst interesseren. Vooral moet echter genoemd worden het grote werk *Vlaamse wandtapijten van de xviide tot de xviiiide eeuw* (1960), dat ook in het Frans, Duits, Engels en Italiaans verscheen. Het onderwerp was hem niet vreemd, getuige een uit 1956 daterend artikel over Jordaens als ontwerper van wandtapijten. Op het gebied van Jordaens was d’Hulst de onomstreden expert. Voor en na 1956, toen de Koninklijke Vlaamse Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten zijn tweedelige *De tekeningen van Jacob Jordaens* uitgaf, getuigden talrijke publicaties in tijdschriften binnen en buiten België daarvan. In 1974 verscheen zijn vierdelige *Jordaens drawings* als monografie van het Nationaal Centrum, in 1982 een ook in het Frans, Duits en Engels vertaalde monografie waarin d’Hulst zijn visie op het gehele werk van de kunstenaar samenvatte. Zoals al zijn geschriften kenmerkten zich deze publicaties over Jordaens door grote grondigheid en ernst, en door een afkeer van oncontroleerbare speculaties. Wie zich ten aanzien van deze kunstenaar op lichtvaardige of ijdele wijze tot oordelen bevoegd achtte, kon rekenen op scherpe maar volstrekt zakelijke en evenwichtige kritiek.

Als kunsthistoricus en als mens vond d’Hulst in binnen- en buitenlands erkenning. In 1966 werd hij voorzitter van het Kunsthistorisch Instituut van de Rijksuniversiteit Gent. Van zijn technische deskundigheid werd onder andere gebruik gemaakt bij de restauratie van het *Lam Gods* in de Gentse St. Baafskathedraal en later bij die van Rubens’ *Oprichting van het Kruis* in de O.L.V.-kathedraal te Antwerpen. Van de talrijke besturen en commissies waarvan hij deel uitmaakte, zij hier verder genoemd het bestuur van de Stichting Custodia, die waakt over de door Frits Lugt nagelaten verzameling in het Institut Néerlandais te Parijs (1978-1991). Bij de herdenking van Rubens’ vierhonderste geboortejaar in 1977 speelde hij uiteraard een grote rol in de totstandkoming van de aan de kunstenaar gewijde tentoonstelling en de organisatie van een symposium. Ook de in 1993 te Antwerpen gehouden Jordaententoonstelling, alweer ter herdenking van het vierhonderdste geboortejaar van de kunstenaar, kon op de medewerking van d’Hulst rekenen. Van de eervolle onderscheidingen die hem ten deel vielen moeten hier worden genoemd het lidmaatschap (later erelidmaatschap) van de Koninklijke Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België (1967) en dat van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (1978). Maar vooral zullen zijn vakgenoten en vrienden zich hem herinneren als een levendige, kritische geest, wars van holle frases, soms bitter gestemd door wat hij als misstanden om zich heen zag, maar niettemin genietend van zijn werk, van de verre reizen die hij ondanks zijn zwakke gezondheid ondernam en van zijn gelukkig gezinsleven.